

Daniel Clowes, *Ghost World*

Lesvoorbereiding

3^e graad ASO/TSO Nederlands of eventueel Engels (oorspronkelijke taal)

- 1) Het is aan te raden de leerlingen de strip vooraf te laten lezen omdat ze op die manier de gelegenheid krijgen het verhaal op hun eigen tempo te lezen en eventueel te herlezen en ook aandacht te besteden aan de tekeningen.
- 2) Pols eerst naar de reacties van de leerlingen: wat vonden ze ervan? Wat vonden ze van Enid en Becky, de twee hoofdpersonages (herkennen ze bepaalde dingen, wat vonden ze vreemd, ergerlijk, grappig, cool,...)? Hebben ze begrepen waarover het verhaal ging? Spraken de tekeningen aan? In dit stadium zou ik als leerkracht nog niet te veel inbrengen, maar vooral de leerlingen aan het woord laten. Leerlingen kunnen elkaars mening en interpretatie aanvullen of becommentariëren of vragen beantwoorden. In grote klassen gebeurt dit misschien best in groepjes, waarna er mondeling verslag wordt uitgebracht per groep. Je schrijft dan best de te behandelen vragen op het bord om de leerlingen wat houvast te geven en om te vermijden dat het gesprek te veel afdwaalt. In kleinere klassen is een klassikale discussie waarschijnlijk ook werkbaar. De leerkracht houdt dan best in de gaten dat ook stillere leerlingen aan het woord komen.
- 3) De leerlingen maken een top drie van de hoofdstukken uit het boek die hen het meest aanspreken. We werken verder met de hoofdstukken die door de meeste leerlingen gekozen werden. Het aantal gekozen hoofdstukken hangt af van de opdracht in 5).
- 4) Wanneer de leerkracht dat wenst, kan nu een klassieke verhaalanalyse (typering van de personages, thema, tijd, ruimte, vertelperspectief, enz.) ingelast worden van de gekozen hoofdstukken. Op die manier worden inhoud en opbouw van het verhaal grondig onderzocht.
- 5) De leerkracht verdeelt de klas in groepjes en geeft elke groep de opdracht om één van de in 3) gekozen hoofdstukken te gaan naspelen (groepen worden qua aantallen zo samengesteld dat alle leerlingen een rol krijgen). De leerlingen mogen op alle manieren sleutelen aan het stripscenario zodat ze een afgewerkt verhaal kunnen presenteren dat het thema en de sfeer van de strip goed in beeld brengt. Je kan dit op verschillende manieren aanpakken bv. in de vorm van toneelstukjes, korte videofilmmpjes of een fotoroman. De uitgesproken interesses en smaak van Becky, en vooral Enid nodigen de leerlingen in ieder

geval uit om zich uit te leven in de keuze van kostuums, decors en attributen, wat zeker een extra uitdaging kan bieden voor leerlingen uit creatieve richtingen als vormgeving, mode of kunst.

Ideeën ter verdieping

- 6) De strip biedt verder ook heel wat materiaal om te werken rond de begrippen cultuur – subcultuur – contracultuur en/of jongerentaal, maar ook rond intertekstualiteit (de leerlingen zouden bijvoorbeeld de verwijzingen naar liedjes, televisieprogramma's en personen op het internet kunnen gaan opzoeken).
- 7) Als afsluiter van de lessenreeks kan je met de leerlingen kijken naar de gelijknamige verfilming van de strip, die een Oscarnominatie voor het scenario in de wacht sleepte. Omdat de verschillende hoofdstukken uit de strip oorspronkelijk apart gepubliceerd werden zit er geen duidelijke doorlopende verhaallijn in de strip. Bij de verfilming heeft men ervoor gekozen om één van de terloopse anekdotes uit het boek (een ontmoeting met een eenzame oudere man) uit te werken en als verhaallijn naast de tanende vriendschap tussen de twee hoofdpersonages te plaatsen. Alle andere voorvalletjes en schijnbaar toevallige verwijzingen uit de strip worden inventief rond deze verhaallijnen gesponnen. Dit gegeven kan een aanleiding zijn voor een boeiende vergelijking van het boek met de film.
- 8) In de filmpjes “The Making of Ghost World PT1” en “The Making of Ghost World PT2” becommentariëren de regisseur van de film, de stripauteur en heel wat acteurs uit de film de verschillende personages en hun relaties onderling. Je kan dit materiaal in de klas gebruiken of gewoon ter beschikking stellen van de leerlingen.

The Making of Ghost World PT 1:

<http://www.youtube.com/watch?v=xkGv6y89QNO>

The Making of Ghost World PT 2:

<http://www.youtube.com/watch?v=YteVJbFx7Ow>

Ook het bijgevoegde interview uit Focus Knack (2002) kan ter beschikking gesteld worden of dienen ter verdieping. Zie tekst “Daniel Clowes: film is mijn speeltuin.”

- 9) Het boek *Charlie Wallace* van Stan van Elderen behandelt eveneens de “coming of age”-thematiek. Deze grootstadroman is een hedendaagse versie van het klassieke *The Catcher in the Rye*. Het boek vertelt over een ontluikende vriendschap tussen twee jongens en zit vol intertekstuele verwijzingen naar en discussies over boeken, schilderijen en films.

Daniel Clowes

'GHOST WORLD'
Vanaf 22/5 in de bioscoop

'GHOST WORLD'
(Nederlandse versie)
Oog & Blik
€ 14,95

'GHOST WORLD'
(Engelse versie)
Fantagraphics Books
€ 15,90

'GHOST WORLD. A SCREENPLAY'
Fantagraphics Books € 27,73

'EIGHTBALL 22'
Fantagraphics Books € 9,90

'FILM IS MIJN

Stripauteur Daniel Clowes transformeerde de twee zuurzoete tienermeisjes uit Ghost World zelf tot filmhelden. 'Pubers doen het in hun broek als ze de coole grieten uit mijn strip écht zouden ontmoeten.' Door Gert Meesters

Ooit geloofde hij rotsvast dat het derde millennium alleen maar rampen zou voortbrengen, maar Daniel Clowes (*1961) mag voorlopig niet klagen. De verfilming van zijn *Ghost World* figureerde in bijna alle jaaroverzichten 2001 van Amerikaanse filmrecensenten. In maart werd hij samen met regisseur Terry Zwigoff genomineerd voor de oscar voor 'best adapted screenplay'. 'Gelukkig hadden we tussen al die blockbusters geen schijn van kans om te winnen, anders had ik niet kunnen functioneren door de zenuwen.' De nieuwe aflevering van zijn stripreeks *Eightball* werd dan weer bejubeld als zijn beste werk totnogtoe. En onlangs bleek hij óók nog een van de drie genomineerden voor de Grand Prix van het stripfestival van Haarlem, een van de belangrijkste stripprijzen in Europa, die eind mei wordt bekendgemaakt.

Het verfilmde *Ghost World* biedt een

blik op het leven van twee tienermeisjes, maar dan niet zoals in de gemiddelde Hollywood-komedie. Het is een zuurzoete kijk op het culturele braakland van de Amerikaanse consumptiemaatschappij. Tragikomisch, met erg rake dialogen. Zwigoff verdacht Clowes er zelfs van stiekem gesprekken van tieners getapet te hebben. Clowes zelf lijkt erg nuchter te blijven onder zijn succes.

Je bent al in 1993 begonnen met het verhaal 'Ghost World' in je eigen stripreeks 'Eightball'. Hoe kwam je eigenlijk op dat verhaal?

Daniel Clowes: Ik wou een verhaal maken waarin twee meisjes twee verschillende kanten van mijn persoonlijkheid uitbeelden. De naam van een van de meisjes in de strip, Enid Coleslaw, is niet voor niets een anagram van mijn naam. Eén kant van mijn familie is erg luidruchtig en extravagent, de andere kant is meer introvert. Ik vond het

leuk om twee meisjes als hoofdpersonages te hebben, omdat dat niet voor de hand ligt voor het Amerikaanse strippubliek. Dat bestaat vooral uit puisterige puberjongens, die doodsbang zouden worden als ze de coole grieten uit mijn strip in het echt zouden ontmoeten. Maar die enkele meisjes die strips lezen, kochten dan wel weer *Ghost World*. De titel is een graffiti die ik ooit in Chicago heb gezien. Ik vond dat *Ghost World* erg goed paste bij het verhaal, omdat de meisjes zich cultureel onworteld voelen. De meeste personages in de strip gedragen zich bovendien als oppervlakkige schimmen.

Wat vond Zwigoff zo interessant aan de strip?

Clowes: Hij vond dat de meisjes echt leken. Hij kreeg massa's boeken en scripts in die periode, maar de personages deden gekunsteld aan. In *Ghost World* vond hij wat hij wou uitdrukken en het fictieve we-

VAN STRIP NAAR LIVE ACTION

1 LITTLE ORPHAN ANNIE

(Colin Campbell, VS 1918)

Stille adaptatie van de strip over Annie, een meisje dat haar ouders verliest en in een weeshuis belandt. De eerste klankfilm dateert uit 1932, maar de meest befaamde is John Hustons *Annie* uit 1982, die zelf een bewerking was van de Broadwaymusical.

2 BLONDIE

(Frank Strayer, VS 1938)

Penny Singleton speelde de titelrol in deze filmversie van Chic Youngs populaire strip, die uiteindelijk een reeks van 28 titels inzette.

3 MODESTY BLAISE

(Joseph Losey, GB 1966)

Peter O'Donnells strip over de vrouwelijke tegenhanger van James Bond begon in 1963 en duurde voort tot in de jaren '80, terwijl hij tussendoor ook nog eens romans schreef. In de titelrol: de duizelingwekkende Monica Vitti.

4 BARBARELLA

(Roger Vadim, FR-IT 1968)

In 1967 pakte Dino De Laurentiis al uit met de stripbewerking *Diabolik*, maar het was Vadims kijk op Jean-Claude Forests SF-strip die pas goed furore maakte: een 'erotisch' campspektakel waarin Jane Fonda lang vóór de aerobicswaanzin haar hespen toont.

5 SUPERMAN

(Richard Donner, VS 1978)

Het personage van Superman verscheen voor het eerst in *Action Comics #1* in 1938 en was bedacht door Jerry Siegel en Joe Shuster, beiden pas van de

schoolbanken. Zij verkochten de rechten aan DC Comics en zagen een fortuin wegglijpen. Christopher Reeves speelt in Donners bewerking de man van Krypton, alias Clark Kent.

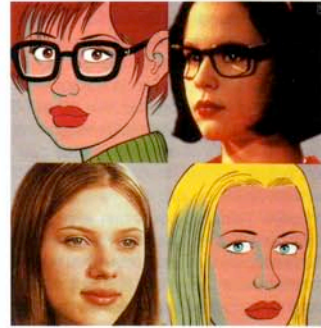
6 FLASH GORDON

(Mike Hodges, VS 1980)

Dino De Laurentiis vervolgde zijn smaak voor stripfilms met deze *camp in space* vol uitbundig kitscherige sets, kostuums en muziek (Queen!). Alex Raymond was de creator van de stripfiguur,

Interview in Focus Knack, 22 mei 2002

SPEELTUIN'

reldje was abstract genoeg om er nog een eigen stempel op te kunnen drukken. Nu hij na zijn documentaire over Robert Crumb een strip heeft verfilmd, wordt Terry als een verstokte missionaris van het beeldverhaal beschouwd. Hij werd erover geïnterviewd op de set en antwoordde: 'De enige strips waarvan ik hou, zijn die van Crumb, Clowes en Barks (van *Donald Duck*). (lacht)

Je hebt met Zwigoff het script geschreven. Hoe is de strip tot film uitgegroeid?

Clowes: Veel dingen zijn een beetje uitgewerkt. Terry heeft een personage toegevoegd aan de strip, eigenlijk een personage dat in de strip voorkomt, maar met een heel klein rolletje. De meisjes bellen een man op die een contactadvertentie heeft geplaatst en ze spreken met hem af om hem uit te lachen. In de film krijgt dat personage, Seymour, een van de belangrijkste rollen. De meisjes leren hem echt kennen. Het hele boek zou maar 45 minuten film opleveren als je het letterlijk verfilmde. Het heeft ook niet de drie-actestructuur die je nodig hebt voor een film. Steve Buscemi speelt Seymour en hij is echt geweldig.

Besliste je ook mee over de casting?

Clowes: Jazeker. De costumière doet ook

altijd de kostuums voor de films van Joel en Ethan Coen. Ze zei dat we op exact dezelfde manier werkten als zij: de ene is officieel producer en de andere regisseur, maar ze doen eigenlijk allebei alles. Zo ging het dus ook met Terry en mij.

Het is uitzonderlijk dat je als striptauteur zoveel met de verfilming te maken hebt.

Clowes: Terry wilde gewoon heel trouw blijven aan wat ik geschreven had, hij vroeg me geregeld advies. Meestal mag een striptauteur de draaiperiode helemaal niet meemaken. Wellicht omdat de meeste regisseurs heel onzeker zijn en de strip alleen willen gebruiken als bronmateriaal, waar ze hun eigen visie aan kunnen opdringen. Ik heb elke draaiminuut meegeemaakt. Ik heb de acteurs mogen regisseren en de *look* van de film mee bepaald.

Het was een ongelooflijk vreemde ervaring. Ik heb drie maanden in een hotel in L.A. geleefd, zonder contact met mijn familie. Ik zag mijn vrouw eens om de twee weken. Je werkt tijdens zo'n periode 16 uur per dag aan die film, dus je hebt er geen leven naast. Ik bracht met de filmmensen meer tijd door dan met mijn beste vrienden. De afscheidsparty na de draaiperiode was de droevigste party die ik ooit

heb meegemaakt. Ik was echt triest omdat ik al die mensen niet meer zou zien. Mensen hadden me vooraf bezworen dat aanwezig zijn bij het draaien enorm saai zou zijn, maar ik vond het heel boeiend.

Ook na de draaiperiode ben ik met de film bezig gebleven. De montage heeft vier maanden geduurd. Ik ben een gek. (*gespeeld zielig*.) Ik heb zes maanden van mijn leven voor dat filmproject vergooid terwijl ik er geen cent méér voor betaald ben dan wanneer ik alleen het script geschreven zou hebben. Maar het was het waard.

Zwigoff had nochtans vooraf gezegd dat je zeker niet van zijn film zou houden.

Clowes: Hij ging ervan uit dat niemand graag heeft dat er aan zijn verhaal geraakt wordt. Maar omdat ik het productieproces van deze film van begin tot einde heb meegemaakt en goed met Terry heb samengewerkt, ben ik erg trots op de film. ▶

Striphelden zijn al langer een belangrijke inspiratiebron voor Hollywood: twintig heuglijke en minder heuglijke strips op celluloid. Door Jo Smets

FLASH GORDON
Lorenzo Semple Jr. (die al in de jaren '60 Batman de tv-kitsch in-
joeg) was scenarist.

7 POPEYE
(Robert Altman, VS 1980)
He's strong to the finish (?),

'cause he eats his spinach, he's Popeye the Sailor Man! Robin Williams is de pijprokende spinaziebal, Shelley Duvall Olijffe in Altman's *live action*-versie van E.C. Segars strip. Ondergewaardeerd en stilistisch opmerkelijk.

8 CONAN THE BARBARIAN
(John Milius, VS 1982)

Robert E. Howard schreef de avonturenboeken, Milius en Oliver Stone het gespierde scenario, terwijl Arnold Schwarzenegger teutoons mag kijken. Voor *Conan The Destroyer* werd o.a. Roy Thomas ingezet, die in de jaren '70 een aantal nummers van Marvels diverse *Conan-comics* had gemaakt.

9 BUNKER PALACE HOTEL
(Enki Bilal, FR 1989)

Striptekenaar Bilal, die ooit als illustrator voor Michael Mann's *The Keep* optrad en in 1996 zijn tweede SF-stripadaptatie *Tykcho Moon* draaide, debuteerde met deze bewerking van zijn eigen anti-utopische fabel.

10 BATMAN
(Tim Burton, VS 1989)

Na de potsierlijke tv-reeks werd Bob Kanes *Dark Knight* (DC Comics) donker tot leven gebracht door een man die ▶

Daniel Clowes

► Was het niet moeilijk om de film gereali-
seerd te krijgen met zoveel inspraak?

Clowes: Je hebt vooral veel geld nodig voordat je kunt beginnen te filmen. Vroeger vond ik filmbudgetten van 20 of 30 miljoen dollar altijd belachelijk hoog, maar nu weet ik waar al dat geld naartoe gaat. We hebben *Ghost World* gemaakt met 7 miljoen dollar en dat was verschrikkelijk moeilijk. Twintig procent ben je al direct kwijt aan de verzekeringsmaatschappij. De producers die hier en daar een handje toesteken, krijgen al snel een half miljoen dollar. Zo gaat het natuurlijk snel. De mensen die er dag in dag uit hard aan werken, zoals de make-upvrouw, krijgen dan misschien nog 5000 dollar voor de hele periode. We hebben ons best moeten doen om rond te komen. Gelukkig hadden we met Alfonso Beato een genie voor de fotografie, waardoor de film er veel duurder uitziet dan hij eigenlijk is.

HET HELE BOEK ZOU
MAAR 45 MINUTEN FILM
OPLEVEREN ALS JE HET
LETTERLIJK VERFILMDE.

Was het niet moeilijk voor jou om ac-
teurs te registreren? Je bent niet de
meest eloquente, extraverte persoon.

Clowes: Dat klopt. De kostuumafdeling, de make-up, de acteurs, iedereen wil doen wat jij wilt. Je moet het alleen kunnen vertellen. Gelukkig kon ik tekeningen maken. Toen de draaiperiode halverwege was, kon ik iedereen uitleggen wat ik precies wilde. Je moet een acteur bijvoorbeeld nooit iets voorzeggen, want dan klinkt het resultaat nagezegd. Je moet hem een reden geven om iets op een bepaalde manier uit te spreken. Zo van: 'Je bent stiekem boos in deze scène.'

Hoe kijk je nu terug op je eerste film?

Clowes: We hebben ontzettend veel geluk gehad. We hadden erg weinig ervaring, ook voor Terry was het zijn eerste fictiefilm. Toch hadden we heel specifieke ideeën over het verhaal en over hoe de film eruit moest zien. Enids kamer is bijvoorbeeld volgestouwd met allerlei onwaarschijnlijke voorwerpen, maar elke teddybeer moest van ons echt in het decor passen. Onze advocaat heeft van elk voorwerp de rechthebbenden moeten achterhalen en de toestemming lospeuteren. Terwijl we ook gewoon een hoop gesponsord materiaal in die kamer hadden kunnen zwieren. Daar hebben we dus niet aan toegegeven. We kregen gelukkig het volste vertrouwen van onze producer Lianne Halfon.

Het is een kleine film. Ben je tevreden met het aantal bezoekers in Amerika?

Clowes: Alles hangt natuurlijk af van je vergelijkingspunt. Vergeleken met *Pearl Harbor* heeft *Ghost World* niks opgebracht. Maar ons promotiebudget was ongeveer onbestaande. We hadden letterlijk alleen wat kleine advertenties in de kranten. Als je daarvan vertrekt, is het ongelooflijk hoeveel publiek er naar de film is komen kijken. Onze film van zeven miljoen dollar heeft méér opgebracht dan de meeste films van dertig of veertig miljoen dollar. De goede kritieken hebben daar wellicht wel wat mee te maken. Al in het openingsweekend schreven de grote kranten, onder andere *The Washington Post*, vol lof over *Ghost World*.

Had je dat gejuich verwacht?

Clowes: Ik wist het echt niet. Terry had er een beter gevoel bij, maar ook hij was niet zeker.

Volgens Robert Crumb heeft Terry Zwigoff je boek misbruikt om er zijn eigen fantasie over een relatie met een tienermeisje in uit te leven.

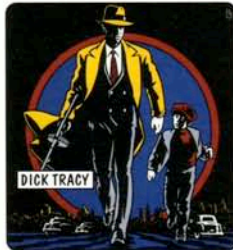
Clowes: Crumb heeft de film niet gezien en zelfs het script niet gelezen. Terry heeft nooit zijn wil opgedrongen. We hebben samen het personage Seymour erin geschreven, al was het Terry's idee. De relatie tussen Terry en Robert is zo complex dat ik mijn best doe om er buiten te blijven. Ze zijn extreem kritisch voor elkaar.

► als kind cartoons verslond. Michael Keaton is de vleermuisman, Kim Basinger zijn *sidekick*.

11 DICK TRACY

(Warren Beatty, VS 1990)

De kleuren van Chester Goulds originele *comic strip* overheersen ook in Beatty's *live action*-versie: rood, blauw, geel, groen, oranje en paars. Al Pacino ontwierp zelf de afwijkende, prothetische make-up voor booswicht Big Boy Caprice.

12 THE ADDAMS FAMILY

(Barry Sonnenfeld, VS 1991)

Sonnenfeld regisseerde een aardige griezelkomedie, die trouw de strip van Charles Addams volgt, veeleer dan zich te spiegelen aan de tv-reeks. Anjelica Huston en Raul Julia zijn prima als Morticia en Gomez.

13 THE CROW

(Alex Proyas, VS 1994)

Deze visueel en auditief teugelloze wraakver telling, gebaseerd op James O'Barrs donkere *comic strip*, stond in het teken van doem en ongeluk: Bruce Lee's zoon Brandon — Eric Draven die tijdens Duivelsnacht uit de dood oprijst — schoot er het hachje bij in.

14 THE MASK

(Charles Russell, VS 1994)

Gebaseerd op Mike Richardsons stripboekenreeks bij Dark Horse, een knettergek, swingend transfor-

matiespektakel dat Jim Carreys manische smoeiwerk aanvult met verbazende *special effects*.

15 THE CRYING FREEMAN

(Christophe Gans, FR 1995)

De populaire Japanse manga en anime leverde soms rechtstreeks de storyboards voor Gans' gestileerde *martial arts*-film. Mark Dacascos pinkt een traan weg als hij met zwaard en leden van zich afbijt.

16 TANK GIRL

(Rachel Talalay, VS 1995)

Alan Martin en Jamie Hewlett

Is de film niet minder subtiel dan de strip?

Clowes: Dat heeft met de vluchtigheid van film te maken. Als we de film even subtiel hadden gemaakt, dan was hij waarschijnlijk nietszeggend geworden. Een boek kan je aandachtiger lezen en bekijken.

De film is ook veeleer Europees dan Hollywood-achtig.

Clowes: 'Europees' is inderdaad een label dat de film tot op zekere hoogte beschrijft. In Amerika wordt de waarde van een regisseur afgelezen aan de technische hoogstandjes die hij voor elkaar krijgt en de gladdere trucs die hij in de film verwerkt. Terry's stijl is daar het tegengestelde van. *(lacht)* Hij filmt heel sober, met *stills*, een traag ritme en veel droge afwisselingen van shots en tegenshots. Ook de fotografie van Alfonso Beato heeft veel bijgedragen tot die Europese look. Beato heeft ook voor Pedro Almodóvar gewerkt aan *Todo sobre mi madre*.

Krijg je andere reacties op deze film dan op je strips?

Clowes: Een klein beetje. Het is vooral makkelijker om uit te leggen wat je doet. Als je hier in Amerika aan een onbekende probeert uit te leggen dat je strips maakt, dan moet je van nul af opbouwen. De mensen bekijken je alsof je van een andere planeet komt. Omdat film een veel groter medium is, begrijpen de mensen je sneller. Zeker nu we voor het scenario een oscar-

nominatie in de wacht gesleept hebben. Eigenlijk is er weinig veranderd. Ik word nog niet 24 uur per dag gestalkt door journalisten of fans. Ik moet nog altijd vechten om iets goeds van de grond te krijgen. Ik had gehoopt dat de film tenminste een zwembad zou opleveren. Ik zou wel niet weten waar we het moeten aanleggen, want we hebben geen tuin. Op het dak zou nog gaan, maar dan misschien beter in Barcelona of desnoods Amsterdam dan in Oakland.

Heeft je filmwerk invloed gehad op je stripwerk?

Clowes: Ik ben erg jaloers op de mogelijkheden die een film heeft bij de montage. Je kunt nog ontzettend veel uitproberen of rechtzetten in de montagekamer. In een strip kan dat monteren achteraf veel minder goed. Film is dus flexibeler. Ik heb dat vloeiende aspect van een filmmontage proberen te benaderen in het laatste nummer van mijn comic *Eightball*, waarin ik 29 kortverhaaltjes min of meer in elkaar laat vloeien.

Verkopten je strips nu beter door het succes van de film?

Clowes: *Ghost World* doet het uitstekend. Het is al verschillende keren herdrukt sinds de film in Amerika is uitgekomen. Heel weinig mensen kopen daarnaast ook nog mijn andere boeken. Blijkbaar gaat dat zo bij de meeste auteurs van wie een verhaal verfilmd wordt.

Je bent aan een tweede script begonnen, 'Art School Confidential'. Is dat gebaseerd op je kortverhaal met dezelfde titel?

Clowes: Wel, als je die vier bladzijden zou verfilmen, zou je ongeveer 45 seconden film hebben. *(lacht)* Het is dus een nieuw verhaal, maar het heeft met de strip gemeen dat veel van mijn slechte ervaringen uit mijn grafische opleiding erin verwerkt worden. Het speelt zich ook af in de periode dat ik op een grafische school zat, begin jaren '80. Ik schrijf zo af en toe twee uur aan dat script. Langer kan niet, volgens mij.

Waarschijnlijk maken we *Art School Confidential* met dezelfde mensen. Terry wil ook deze film graag regisseren. Zonder Lianne zou ik er niet eens aan beginnen. Ze is de beste producer die ik ooit heb ontmoet. En ik ben niet de enige die dat vindt. *I love her*. **Zie je jezelf nu als een stripauteur of als een scenarioschrijver?**

Clowes: Ik zal mezelf altijd als stripauteur blijven zien. Ik kan zelden lang stoppen met dingen uit te tekenen, ik zit altijd wel te krabbelen in een schetsboek. Die filmscripts zijn voor mij een speeltuin waarin ik me kan uitleven. Het is weer eens iets nieuws, waar ik veel energie uit put. Maar niks moet voor mij. Als ik voel dat ik te veel compromissen moet sluiten, dan stop ik ermee. Ik heb altijd nog mijn strips. ●

bedachten de stripfiguur, maar konden zich wellicht nooit inbeelden hoe ellendig de *live action* zou worden. Alleen de sets houden even de *comic* in ere.

17 JUDGE DREDD

(Danny Cannon, VS 1995)
Krakkemikkige adaptatie van de Britse stripreeks *2000AD*,

naar figuren van John Wagner en Carlos Ezquerra. Sylvester Stallone is de instant-straatrecht toebedelende misdaadgesel die in de val wordt gelokt.

18 BLADE

(Stephen Norrington, VS 1998)
De figuur van de *Daywalker* — Wesley Snipes in topvorm — dook voor het eerst op in de *Marvel-comic Tomb of Dracula* (1972). Sindsdien is er deze sexy adaptatie met briljante techno-opening, maar ook Guillermo Del Toro's *sequel* vol flitsende stripactie.

19 ASTÉRIX CONTRE CÉSAR

(Claude Zidi, FR 1999)
De onvolprezen tekenverhalen van Uderzo en Goscinny werden slecht bediend door Zidi, maar Alain Cahbats *Astérix et Obélix: Mission Cléopâtre* was dit jaar

stukken beter. Gérard Depardieu vindt als Obélix eindelijk de rol die hem op het lijf is geschreven.

20 X-MEN

(Bryan Singer, VS 2000)
De bestverkopende *comic* aller tijden, gecreëerd door Stan Lee en Jack Kirby voor Marvel Comics, werd levend in Bryan Singer's *The Usual Suspects* Singers handen. Vreemde, van gedaante wisselende figuren hebben sprekende namen: Magneto, Wolverine, Storm, Cyclops, Sabretooth, Mystique.

